

Otizm Spektrum Bozukluğu: İlişki Temelli-Gelişimsel-Davranışsal Yaklaşımlar ve Müdahaleler

---

Editörler:

Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN • Doç. Dr. Özlem TOPER

Editörler: Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN - Doç. Dr. Özlem TOPER

**Otizm Spektrum Bozukluğu:
İLİŞKİ TEMELLİ-GELİŞİMSEL-DAVRANIŞSAL
YAKLAŞIMLAR VE MÜDAHALELER**

ISBN 978-625-6810-94-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Ferdi Akkaya
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Günümüzde yaygınlığı hem gelişmiş ülkelerde hem de ülkemizde en yüksek oranda artan özel gereksinimli grup olarak Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) iken OSB'den etkilenen ya da OSB tanısı alma riski olan küçük çocuklara, ebeveynlerine ve bu grupta çalışan eğitimci/uzmanlara yönelik tanıdan müdahaleye pek çok çalışmalar yapılmakta ve uygulamalar hayata geçirilmektedir. “Tek beden herkese uymaz! (One size does not fit all!)” mottosu ile OSB'den etkilenen ya da OSB tanısı alma riski olan küçük çocuklara ve ebeveynlerine yönelik farklı yaklaşımlara dayalı eklektik (hibrit) müdahale programları uygulanmaktadır. “Otizm Spektrum Bozukluğu: İlişki Temelli-Gelişimsel-Davranışsal Yaklaşımlar ve Müdahaleler” adlı elinizdeki bu kitap, kendisini farklı yaklaşımlara (İlişki Temelli-Gelişimsel-Davranışsal Yaklaşımlara) dayalı program olarak adlandıran eklektik (hibrit) müdahale programları ve bu programlara temel oluşturan yaklaşım/teoriler hakkında bilgiler vermektedir.

Kitabın birinci ve ikinci bölümünde “Otizm Spektrum Bozukluğu: Tanım, Tarihçe, Nedenler ve Yaygınlık” ve “Otizm Spektrum Bozukluğu: Özellikler” hakkında bilgiler verilirken kitabın üç, dört ve beşinci bölümlerinde sırası ile “Nörobilim (Sinirbilim/Neuroscience)”, “Bilişsel Kuramlar”, ve “Bağlanma Kuramı, Transaksiyonel/Karşılıklı Etkileşim Kuramı ve Biyoekolojik Kuram” hakkında açıklamalar yer almaktadır. Kitabın altıncı bölümü “Otizm Spektrum Bozukluğu: Kanıt Temelli Uygulama Raporları”na odaklanmaktadır.

Kitabın son beş bölümünde kendisini ilişki temelli, gelişimsel ve davranışsal olarak tanımlayan erken müdahale programlarına odaklanmaktadır. Yedinci bölümde “Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı-ETEÇOM (Responsive Teaching-RT)”, sekizinci bölümde “İlişki Geliştirme Müdahalesi (Relationship Development Intervention [RDI]), DIR/Floortime Modeli (Developmental, Individual Differences/Floortime [DIR/Floortime]), Oyun Projesi (The PLAY Project)” açıklanırken dokuzuncu bölümde “Temel Tepki Öğretimi (Pivotal Response Treatment) ve SCERTS Modeli”, onuncu bölümde “Denver Erken Başlama Modeli (Early Start Denver Model-ESDM) ve onbirinci bölümde “Genişletilmiş Doğal Bağlama Dayalı Dil Becerilerini Destekleme Öğretimi (Enhanced Milieu Teaching-EMT)” hakkında özet bilgiler yer almaktadır.

Bu kitap ile amacımız erken çocukluğun ve OSB'nin kapsamlılığı, karmaşıklığı, kritik önemi gereği farklı yaklaşımları ve teorileri ve bu yaklaşımlara dayalı müdahale uygulamalarını birlikte ele alan bazı uygulamaları alanla ilgilenen okuyucular ile buluşturaktır.

Kitabın başta OSB alanına katkı sunması amacıyla, kitapta emeği olan tüm yazarlarımıza ve bu kitabı okuyucu ile buluşturan PEGEM AKADEMİ ailesine teşekkür ederiz.

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN
ORCID No: 0000-0002-5761-2900

Doç. Dr. Özlem TOPER
ORCID No: 0000-0002-0243-4844

Eş Editörler

Ekim 2023

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN - Doç. Dr. Özlem TOPER

1. Bölüm: Otizm Spektrum Bozukluğu: Tanım, Tarihçe, Nedenler ve Yaygınlık

Arş. Gör. Tuğçe SİNOĞLU GÜNDEM, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0659-9053

Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5761-2900

2. Bölüm: Otizm Spektrum Bozukluğu: Özellikler

Arş. Gör. Hülya Ceren TUTUK, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4208-8181

Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5761-2900

3. Bölüm: Nörobilim (Sinirbilim/Neuroscience)

Doç. Dr. Seçil ÇELİK, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1393-3382

4. Bölüm: Bilişsel Kuramlar

Doç. Dr. Seçil ÇELİK, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1393-3382

5. Bölüm: Bağlanma Kuramı, Transaksiyonel/Karşılıklı Etkileşim Kuramı ve Biyoekolojik Kuram

Dr. Öğr. Üyesi Gözde TOMRİS, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9035-9110

6. Bölüm: Otizm Spektrum Bozukluğu: Kanıt Temelli Uygulama Raporları

Arş. Gör. Uğur Onur GÜNDEM, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7733-391X

Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5761-2900

7. Bölüm: Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı-ETEÇOM (Responsive Teaching-RT)

Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5761-2900

Doç. Dr. Özlem TOPER, Bursa Uludağ Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0243-4844

8. Bölüm: İlişki Geliştirme Müdahalesi (Relationship Development Intervention [RDI]), DIR/Floortime Modeli (Developmental, Individual Differences/Floortime [DIR/Floortime]), Oyun Projesi (The PLAY Project)

Arş. Gör. Uğur Onur GÜNDEM, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7733-391X

Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5761-2900

9. Bölüm: Temel Tepki Öğretimi (Pivotal Response Treatment) ve SCERTS Modeli

Doç. Dr. Özlem TOPER, Bursa Uludağ Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0243-4844

10. Bölüm: Denver Erken Başlama Modeli (Early Start Denver Model-ESDM)

Arş. Gör. Dr. Ahmet İlkhân YETKİN, İnönü Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1199-7283

Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN, Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5761-2900

11. Bölüm: Genişletilmiş Doğal Bağlama Dayalı Dil Becerilerini Destekleme Öğretimi (Enhanced Milieu Teaching-EMT)

Doç. Dr. Özlem TOPER, Bursa Uludağ Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0243-4844

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU: TANIM, TARİHÇE, NEDENLER VE YAYGINLIK

Giriş.....	2
OSB'nin Tanımı ve Tarihçesi.....	2
Erken Belirtiler, Tarama ve Tanılama	9
Erken Belirtiler	10
Tarama	16
Tanılama	17
Nedenler ve Risk Faktörleri.....	18
Çevresel Faktörler	20
Genetik Faktörler	22
Yaygınlık	24
Önemli Noktalar.....	25
Özet	25
Kaynakça.....	27

2. BÖLÜM

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU: ÖZELLİKLER

Giriş.....	34
Dil ve İletişim Özellikleri	34
Söz Öncesi Dönem.....	34
Jestler	35
Taklit	36
Ortak Dikkat.....	37
Sözel Dönem	39
Oyun Özellikleri	40
Sosyal ve Duygusal Beceriler	42
Davranış Özellikleri	44
Bilişsel Özellikler	45
Duyu ve Motor Özellikler.....	47
Önemli Noktalar.....	48
Özet	49
Kaynakça.....	49

3. BÖLÜM

NÖROBİLİM (SİNİRBİLİM/NEUROSCIENCE)

Giriş.....	56
Nörobilimin (Sinirbilimin) Doğuşu.....	58
Beynin ve Merkezi Sinir Sisteminin Temel Yapısı ve İşleyişi.....	60
Gelişen Beyin: Beynin Temel Bölümleri ve Organizasyon Yeteneği.....	63
Beyin Gelişiminde Erken Yılların Vazgeçilmez Rolü	68
Beyin ve Sinir Sistemiyle ilgili Temel Gelişimsel İlkeler ve Gelişim Hamleleri ...	72
Sinaptik Gelişim	73
Miyelinleşme.....	75
Deneyime Bağlı Beynin Esnekliği.....	76
Otizm Spektrum Bozukluğunda Beyin Araştırmaları ile İlgili Birtakım Güncel Bilgiler.....	80
Otizm Spektrum Bozukluğunda Beynin Yapısındaki Farklılıklar.....	81
Otizm Spektrum Bozukluğunda İşlevsel Bağlantı Farklılıkları	83
Önemli Noktalar	84
Özet	85
Kaynakça.....	87

4. BÖLÜM

BİLİŞSEL KURAMLAR

Giriş.....	93
Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı	94
Piaget'nin Kuramının Temel Dayanağı: Yapılandırmacılık ve Çevreyle Etkileşim.....	94
Piaget'nin Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Bu Dönemlere Yönelik Görüşleri.....	100
Bebeklik Yılları: Duyusal Motor Dönem (0-2 Yaş).....	102
Okul Öncesi Yıllar: İşlem Öncesi Dönem (2-6/7 Yaş).....	107
Okul Çağı: Somut İşlemler Dönemi (7-11/12 Yaş).....	112
Ergenlik Yılları ve Sonrası: Soyut (Formel) İşlemler Dönemi (12 Yaş ve Üzeri)	114
Piaget'nin Görüşlerinin İlişki Temelli/Gelişimsel Uygulamalara Yansımaları ve Uygulama Örnekleri.....	116
Vygotsky'nin Sosyokültürel Kuramı.....	119
Vygotsky'nin Kuramının Temel Dayanağı: Sosyokültürel Bağlam	119
Arabuluculuk: Yetişkinlerin veya Akranların Yardımıyla Öğrenme.....	120
Yakınsal Gelişim Bölgesi	121
Vygotsky'nin Dil, Konuşma ve Sosyal Etkileşim Odağındaki Görüşleri	124

Vygotsky'nin Görüşlerinin İlişki Temelli/Gelişimsel Uygulamalara Yansımaları ve Uygulama Örnekleri	126
Zihin Kuramı	128
Zihin Kuramının Temel Dayanağı: Çocuklar Fiziksel Dünya, Somut Davranışlar ve Zihinsel Süreçler Arasındaki Bağlantıları Nasıl Kavrarlar?	128
Zihin Kuramı Becerilerinin Gelişimi	130
İlk Dönem: Zihinsel Kuramı Becerilerinin Öncüllerinin Gelişimi-Ortak Dikkat, Taklit, Zihinsel Temsiller, Sembolik ve Hayali Oyun (18 Ay-3 Yaş) ...	130
2. Dönem: Birinci Düzey Zihin Kuramı Becerileri/Başkalarının Düşüncesini Anlama (4-5 Yaş)	132
3. Dönem: İkinci Düzey Zihin Kuramı Becerileri/Düşünce Hakkındaki Düşünceleri (Belief About Belief) ve Dilin Soyut Anlamalarını Anlama, Empati Kurma (6 Yaş ve Üzeri)	133
Zihin Kuramının İlişki Temelli/Gelişimsel Uygulamalara Yansımaları ve Uygulama Örnekleri	134
Bilgi İşleme Kuramı.....	136
Bilgi İşleme Kuramının Temel Dayanağı: Zihin Bilgiyi Nasıl Yönetir ve Yapılandırır?.....	136
Bilgi İşleme Becerilerinin Gelişimi: Bilgi İşleme Kapasitesi ve Yeterliğindeki Değişimler	139
Bilgi İşleme/Bellek Stratejileri	142
Bilgi İşleme Kuramının İlişki Temelli/Gelişimsel Uygulamalara Yansımaları ve Uygulama Örnekleri	144
Bilişsel Kuramların Karşılaştırılması	145
Önemli Noktalar	147
Özet	148
Kaynakça.....	149

5. BÖLÜM

BAĞLANMA KURAMI, TRANSAKSİYONEL/KARŞILIKLI ETKİLEŞİM KURAMI VE BİYOEKOLOJİK KURAM

Giriş.....	155
Bağlanma Kuramı.....	157
Bağlanma Kavramı.....	157
John Bowlby (1907-1990)	158
Bowlby'nin Bağlanma Kuramı'nın Temelleri	160
Bağlanma Davranışının Gelişimi	161
Bağlanma Konusunda Yapılan Önemli Deneysel Araştırmalar.....	165
Harlow'un Maymun Deneyleri	166
Bowlby'nin Kırk Dört Çocuk Hırsız Çalışması.....	167
Ainsworth'un Yabancı Durum Deneyi.....	169

Bağlanma Biçimleri.....	171
Güvenli Bağlanma.....	172
Güvensiz-Kaçıngan Bağlanma	172
Güvensiz Kaygılı-Kararsız Bağlanma	173
Güvensiz Düzensiz-Dağınık Bağlanma	173
Bağlanmayı Etkileyen Etmenler	173
Bağlanma ve Otizm Spektrum Bozukluğu	175
Transaksiyonel/Karşılıklı Etkileşim Kuramı	177
Transaksiyonel/Karşılıklı Etkileşim Kuramının Temelleri	177
Sameroff ve Chandler'in Çalışmaları	179
Otizm Spektrum Bozukluğu ve Transaksiyonel/Karşılıklı Etkileşim Kuramına Dayalı Müdahaleler.....	183
Biyokolojik Kuram	185
Urie Bronfenbrenner	185
Biyokolojik Kuramın Temelleri	187
Çıkarımlar	193
Önemli Noktalar.....	196
Özet	197
Kaynakça.....	198

6. BÖLÜM

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU: KANIT TEMELLİ UYGULAMA RAPORLARI

Giriş.....	206
Kavramlar	207
Kanıt Temelli Uygulama.....	207
Araştırma Temelli Uygulama.....	210
Tavsiye Edilen veya En İyi Uygulama.....	211
Kanıt Temelli Uygulamaların Sınıflandırılması.....	211
Kapsamlı Uygulamalar	211
Odaklanmış Uygulamalar	212
Raporlarda İlişki/Gelişimsel Temelli Uygulamalar	213
National Autism Center (NAC) Raporları.....	216
Doğal Öğretim Stratejileri	217
Temel Tepki Öğretimi (TTÖ).....	218
DIR/Floor Time	218
Gelişimsel İlişki Temelli Müdahaleler	218
TEACCH.....	218
NCAEP/NPDC Raporları	219

Doğal Müdahaleler	221
Temel Tepki Öğretimi.....	221
Sonuçlar	223
Önemli Noktalar	226
Özet	227
Kaynakça.....	228

7. BÖLÜM

ETKİLEŞİM TEMELLİ ERKEN ÇOCUKLUKTA MÜDAHALE PROGRAMI-ETEÇOM (RESPONSİVE TEACHİNG-RT)

Giriş.....	232
Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı-2	233
ETEÇOM-2 Programı'nın İçeriği.....	236
Temel Davranışlar	236
ETEÇOM Stratejileri ve Bilgi Notları	237
ETEÇOM-2 Formları	239
ETEÇOM-2 Uygulama Oturumlarının Gerçekleştirilmesi	240
Önemli Noktalar	242
Özet	242
Kaynakça.....	243

8. BÖLÜM

İLİŞKİ GELİŞTİRME MÜDAHALESİ (RELATIONSHIP DEVELOPMENT INTERVENTİON [RDI]), DIR/FLOORTIME MODELİ (DEVELOPMENTAL, INDIVIDUAL DIFFERENCES/FLOORTIME [DIR/FLOORTIME]), OYUN PROJESİ (THE PLAY PROJECT)

Giriş.....	248
İlişki Geliştirme Müdahalesi (Relationship Development Intervention [RDI])	249
DIR/Floortime Modeli (Developmental, Individual Differences, Relationship-Based Approach/ Floortime [DIR/Floortime])	254
Oyun Projesi (The Play Project)	261
Önemli Noktalar.....	264
Özet	265
Kaynakça.....	266

9. BÖLÜM

TEMEL TEPKİ ÖĞRETİMİ (PIVOTAL RESPONSE TREATMENT) VE SCERTS MODELİ

Giriş.....	270
Temel Tepki Öğretimi.....	271
Temel Tepki Öğretiminde Yer Alan Temel Alanlar	272
Motivasyon.....	273
Çoklu Uyarılara Tepkide Bulunma	273
Kendiliğinde Başlatma	274
Kendini Yönetme	275
Empati	275
Temel Tepki Öğretiminde Kullanılan Motivasyonu Arttırıcı Stratejiler.....	276
Seçim Fırsatı Sunma	276
Girişimlerin Pekiştirilmesi	277
Doğal Pekiştireçler Kullanmak	277
Harmanlayarak Sunma.....	278
Davranışları Çeşitlendirme.....	278
Temel Tepki Öğretimi ve Genel Özellikleri	279
SCERTS Modeli (Sosyal İletişim/Duygusal Düzenleme ve İşlemsel Destek Modeli).....	281
Sosyal İletişim Bileşeni	283
Duygusal Düzenleme Bileşeni.....	284
İşlemsel Destek Bileşeni	285
SCERTS Modeli Uygulama Süreci	287
Önemli Noktalar.....	288
Özet	289
Kaynakça.....	290

10. BÖLÜM

DENVER ERKEN BAŞLAMA MODELİ (EARLY START DENVER MODEL-ESDM)

Giriş.....	296
DENVER Erken Başlama Modeli-ESDM.....	298
ESDM Modelinin Temelleri.....	301
ESDM Müfredatı ve Uygulama Süreci	303
Çocukların İlk Performanslarının Değerlendirmesi.....	304
Çocukların Bireyselleştirilmiş Öğrenme Hedeflerinin Oluşturulması.....	305
Davranışsal Öncüller	306
Hedef Davranışın Belirlenmesi.....	307

Kalıcılık Ölçütlerinin Belirlenmesi.....	307
Genelleme Ölçütünü Belirleme.....	307
Veri Toplama, Hedef Oluşturma ve Çocukların Gelişimlerini İzleme.....	308
ESDM Modeli ve Bileşenleri.....	309
Öğretim Stratejilerinde Değişikliğe Gitmek.....	309
Eğitim ve Sertifikasyon Süreçleri.....	310
ESDM Sertifikasyonu İçin Adımlar.....	311
ESDM'in Sunuluş Ortam ve Biçimleri	312
Önemli Noktalar.....	312
Özet.....	313
Kaynakça.....	314

11. BÖLÜM

GENİŞLETİLMİŞ DOĞAL BAĞLAMA DAYALI DİL BECERİLERİNİ DESTEKLEME ÖĞRETİMİ (ENHANCED MILIEU TEACHING-EMT)

Giriş.....	316
Genişletilmiş Milieu Öğretimi.....	316
Bağlantı Kurucu Stratejiler	319
Bağlantı Kurucu Çevresel Düzenleme	320
Çocuğun Liderliğini Takip Etme	320
Eşit Sıra Alma	321
Destekleyici Stratejiler	322
Yanıtlayıcı Dil	322
Genişletme.....	323
Öğretici Stratejiler	324
Dile Model Olma.....	324
Talep Oluşturmak İçin Çevresel Düzenleme	325
İpucu Stratejileri.....	327
Genişletilmiş Milieu Öğretimi ve Aile Eğitimi	330
Önemli Noktalar.....	331
Özet.....	331
Kaynakça.....	332
Editörler ve Yazarlar Hakkında	335

1. BÖLÜM

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU: TANIM, TARİHÇE, NEDENLER VE YAYGINLIK

Arş. Gör. Tuğçe SİNOĞLU GÜNDEN, Anadolu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0659-9053

Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN, Anadolu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5761-2900

İçindekiler

- GİRİŞ
- OSB'NİN TANIMI VE TARİHÇESİ
- ERKEN BELİRTİLER, TARAMA VE TANILAMA
  - o Erken Belirtiler
  - o Tarama
  - o Tanılama
- NEDENLER VE RİSK FAKTÖRLERİ
- YAYGINLIK
- ÖNEMLİ NOKTALAR
- ÖZET
- KAYNAKÇA